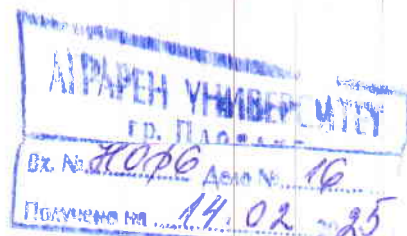

СТАНОВИЩЕ

върху дисертационен труд за получаване на образователната и научна степен "доктор" по: област на висше образование 3.0 Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8 Икономика, научна специалност „Икономика и управление (селско стопанство)“.

Автор на дисертационния труд: Йорданка Йорданова Мицева, докторант в редовна форма на обучение към катедра „Икономика“ при Аграрен университет – Пловдив

Тема на дисертационния труд: Оценка на инвестициите в селското стопанство: системни отношения и контекстуални влияния върху ефективността на разходите

Рецензент: Проф. д-р Димо Атанасов, Аграрен университет – Пловдив, област на висше образование 3.0. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност „Икономика и управление (Селско стопанство)“, определен за член на научното жури със заповед № РД-16-1429/20.12.2024 г. от Ректора на АУ.

1. Актуалност на проблема.

Селското стопанство играе ключова роля за осигуряване на хранителна сигурност, икономически растеж, социална и екологична устойчивост. На фона на глобалните предизвикателства, свързани с нарастващо население и потребление в условия на ограничени природни ресурси, климатични промени, социално неравенство, военни конфликти и др., ефективното управление на инвестициите в селското стопанство е критично за устойчивото му развитие. Темата и изследването е актуална, тъй като адресира въпроса – как инвестициите могат да бъдат оптимизирани, за да осигурят устойчиво развитие, максимална ефективност на разходите и справяне с регионалните и секторни предизвикателства. Чрез системен подход и контекстуален анализ изследването отговаря на съвременните нужди на политиката и практиката, като предлага доказателствено-базирани решения за управление на ресурсите в земеделието. Системният подход предоставя мощен инструмент за разбиране и управление на сложни процеси в селското стопанство. Той е особено ценен при оценката на инвестициите, тъй като разглежда тяхното въздействие не само върху конкретни аспекти на производството, но и върху цялостната устойчивост и ефективност на сектора, като отчита контекстуалните и динамичните фактори.

2. Цел, задачи, хипотези и методи на изследване.

Целта на изследването е да се изяснят концепциите за оценка на инвестициите в ДМА в селското стопанство чрез математически и статистически анализ на данни и сравнителната разходна ефективност на стопанства от отрасъла в ЕС за периода 2014 – 2020 г. Акцентът е върху адаптирането на модели за оценка на инвестициите, базирани на системния подход.

Изследователската теза гласи, че връзката между инвестициите в ДМА и сравнителната ефективност на разходите в селското стопанство е сложна и силно контекстуална. Тя варира в зависимост от регионалните различия и секторните характеристики. Подходите за оценка, интегриращи системните отношения и контекстуалните влияния, осигуряват по-надеждно и приложимо разбиране за инвестиционните ефекти, като значително подобряват точността на прогнозите. Основният изследователски въпрос в дисертацията е: „дали включването на регионалните различия и секторните характеристики подобрява способността на модела да идентифицира и анализира сложните взаимовръзки“. Той е насочен към изследване на влиянието на тези контекстуални фактори върху връзката между годишно-разпределените разходи за инвестиции в ДМА и относителната разходна ефективност.

Дисертационното изследване решава последователно няколко задачи:

1. Проучване на литературата и теориите за оценката на инвестициите в селското стопанство.
2. Изграждане на концептуална рамка за оценка на инвестициите в селското стопанство.
3. Математически и статистически анализ на данни от системата за земеделска и счетоводна информация за инвестициите в ДМА и разходите на земеделските стопанства в ЕС за периода 2014-2020 година, включително.
4. Извеждане на индекси за сравнителна ефективност на разходите на земеделските стопанства.
5. Изграждане и тестване на модели, отразяващи различни подходи за оценка на инвестиционните ефекти върху сравнителната ефективност на разходите.
6. Анализ на правдоподобността на инвестиционните оценки, базирани на разработените модели.
7. Анализ на способността на моделите да правят точни прогнози, като се вземат предвид системните и контекстуални влияния, произтичащи от регионалните различия и секторните характеристики на земеделските производства.
8. Критичен анализ на теорията свързана със системните отношения в селското стопанство и тяхната импликация за развитието на оценъчните практики и регулацията на инвестиционната активност.

3. Онагледеност и представяне на получените резултати.

Резултатите от изследването, включително теоретичната и методологичната част са представени на високо ниво. Стилът е подчертано научно-изследователски. Използвани са голям брой (19 групи) фигури и графики, както и 18 таблици.

4. Обсъждане на резултатите и използвана литература.

В първа глава от дисертацията, докторантката систематизира теоретичните концепции и анализира динамичната природа на инвестиционния процес, налагащи необходимостта от непрекъсната адаптация на стопанствата към променящите се условия. Подчертава се ролята на системния подход, базиран на интеграцията между различните нива на оценка – от индивидуалните стопанства до националната и глобалната политика. По този начин се насърчава създаването на

устойчиви инвестиционни стратегии, които отчитат както краткосрочните ползи, така и дългосрочните ефекти върху устойчивото развитие. Според автора, холистичната оценка на инвестициите изисква съчетаване на теория и практика чрез динамично адаптиране на методологиите за оценка към контекста и специфичните нужди на инвестиционните проекти.

Във втора глава е представена методика за оценка на разходната ефективност на инвестициите в земеделския сектор, базирана на Data Envelope Analysis (DEA). Анализът на амортизацията върху ефективността на инвестициите също е представен. Подчертана е значимостта на контекстуалните фактори за формулиране на ефективни политики в селското стопанство.

В глава трета са представени резултатите от изследването и техният анализ, които обясняват ефективността на различни модели за инвестиционна оценка. Най-простият модел M1, базиран единствено на логаритъм от амортизационни разходи, показва най-ниска ефективност и значимо изостава спрямо по-сложните модели. Усложняването на моделите чрез добавяне на регионални различия и секторни характеристики (от M2 до M6) води до значително подобрене на тяхната обяснителна способност. Най-успешен е моделът M6, отчитащ както регионални различия и секторни характеристики, така и нелинейни U-образни връзки. Анализът на моделите (M1-M6) предлага изследване на връзките между инвестициите в дълготрайни материални активи (ДМА) и сравнителната ефективност на разходите, като акцентира върху необходимостта от интегриране на системния подход чрез контекстуални фактори.

Докторантката е очертала и няколко нюанса за бъдещи изследвания, които вероятно да се фокусират върху: анализ на параметрите на изследваните модели, прогнозно въздействие на инвестициите в ДМА върху ефективността на разходите, фактори, които влияят на регионалните и секторните контексти, идентифициране на критични точки, които променят инвестиционния ефект, и разширен анализ на ефективността, включващ социални и екосистемни показатели.

Цитираните литературни източници са представени в края на дисертацията. Те са общо 194 и са подредени в азбучен ред.

5. Приноси на дисертационния труд.

Докторантката е подчертала няколко научно-теоретични и научно-приложни приноси, които аз съм склонен да приема.

Научно-теоретични приноси:

Предложена е авторска концепция за холистична оценка на инвестициите, която интегрира статичните и динамичните аспекти на процеса на оценяване. Концепцията надгражда съществуващите подходи, като подчертава динамичното адаптиране на оценъчните рамки към специфичните условия на изследвания обект.

Представен е аналог на критериите за оценка на инвестициите на ниво стопанство, с което се цели разширяване на концепцията и приложението на критериите.

Въведена е класификация на взаимоотношенията между критериите за оценка, с което се цели подобряване на планирането и координацията на различни интервенционни инструменти в регулацията на земеделския сектор.

Установени са системни зависимости и контекстуални влияния на инвестициите върху сравнителната ефективност на разходите в европейското земеделие чрез сравнителен анализ на логистични регресионни модели, представляващи различни концепции за оценка на инвестиционните ефекти.

Научно-приложни приноси:

Обосновано е значението на системния подход в оценката на инвестиционното въздействие върху вероятността за постигане на определена сравнителна ефективност на разходите.

Анализираният системен подход включва:

- *регионалните и секторните особености*, отразяващи *кумулятивното влияние* на климатични, екологични, технологични, политически, социално – икономически и други условия в даден регион и сектор.
- *U-образни и обратно U-образни зависимости*, отразяващи негативното влияние на *прекомерните или недостатъчните инвестиции*.

Аргументирани са ограниченията на унифицирания подход в регулацията и необходимостта от регионално и секторно адаптиране на аграрните политики.

6. Критични бележки и въпроси.

Нямам критични бележки към автора на дисертационния труд.

7. Публикувани статии и цитирания.

Докторантката е посочила две публикации, свързани с дисертационния труд. И в двете Йорданка Мицева е самостоятелен автор. Едната е публикувана през 2022 г. а другата е приета за печат в списанието на АУ-Пловдив „Аграрни науки“, което се реферира в базата данни CABI в Web of Science.

Представеният автореферат отразява обективно структурата и съдържанието на дисертационния труд.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Въз основа на научените и приложените от докторантката различни методи на изследване, правилно изведените експерименти, направените обобщения и изводи считам, че представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника на Аграрния университет за неговото приложение, което ми дава основание да го оценя **ПОЛОЖИТЕЛНО**.

Позволявам си да предложа на почитаемото Научно жури също да гласува положително и да присъди на Йорданка Йорданова Мицева образователната и научна степен „доктор“ по научна специалност „Икономика и управление (селско стопанство)“.

Дата: 14.02.2025

Пловдив

Подписите в този документ са заличени във връзка с чл.4, т.1

от Регламент (ЕС) 2016/679 (Общ Регламент относно защитата на данни).